

Schuilingcongres-8, vrijdag 9 mei 2025

THEMA: 'GEBIEDSPROCES KONINGSDIEP'

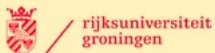
Hoe komen alle actoren tot een integraal plan?

Locatie: De Buorskip, Beetsterzwaag

Voor de achtste editie van het Schuilingcongres richten we onze blik op het beekdal van het Koningsdiep, ook wel bekend als It Alddijp (Ouddiep) of Boarn (Boorne).

De provincie Fryslân, het Wetterskip en diverse andere partijen hebben de handen ineen geslagen om een groot deel van het beekdal van het Koningsdiep opnieuw in te richten, waarbij het realiseren van nieuwe natuur (biodiversiteit), het verbeteren van de waterkwaliteit en het maken van ruimte voor waterberging (klimaat) belangrijke doelen zijn. De ambitie is hierbij om met alle verschillende belanghebbenden en partijen tot een gedragen integraal gebiedsontwikkelingsplan te komen!

Programma voor het 8e Schuilingcongres

Ochtendprogramma

8.45: **Ontvangst, registratie en koffie**

9.15: **Opening door dagvoorzitter**

Piet Dijkstra

9.25: **'Over de cultuurhistorische waarden langs de middenloop van het Koningsdiep'**

Jeroen Wiersma, landschapshistoricus

10.00: **'Gezamenlijk werken aan de natuur- en wateropgaven in het beekdal Koningsdiep', (dl. 1)**

Yep Zeinstra, projectleider gebiedsontwikkeling, provincie Fryslân

Stephan Smeijers, landschapsarchitect, provincie Fryslân

10.40: **Koffiepauze**

11.10: **'Gezamenlijk werken aan de natuur- en wateropgaven in het beekdal Koningsdiep', (dl. 2)**

11.40: **'Mei it ferline foarút – een introductie van de methodiek en de eerste ervaringen bij de toepassing in het onderwijs'**

Dennis Worst, Senior-adviseur landschap & cultuurhistorie Landschapsbeheer Friesland,

Hendrik Elzinga en Wytze Pilat, docenten aardrijkskunde OSG Singelland

12.10: **Interactieve forumdiscussie**

De deelnemers vertegenwoordigen ondernemers, bewoners, terreinbeheerders, agrariërs, provincie en het waterschap, die elk op hun eigen manier te maken krijgen met de planvorming en aanpassingen binnen het gebied. Onder leiding van dagvoorzitter Piet Dijkstra geven ze hun mening over de centrale vraag: 'hoe komen we met alle actoren tot een integraal plan?' Het publiek krijgt uitgebreid de mogelijkheid om hierop te reageren.

12.45 – 13.00: **Uitreiking lunchpakket, formatie groepen fietsexcursie**

Middagprogramma

13.00-16.30:

Groepsexcursies op de fiets door het plangebied van het Koningsdiep.

16.30-17.30

Afsluiting met hapje en drankje

Thema en gebied

Voor deze uitvoering van het Schuilingcongres hebben we onze blik gericht op het Koningsdiep, nabij Beetsterzwaag waar nu gewerkt wordt aan herinrichting van dit beekdal. De uitwerking en realisatie van deze plannen staan centraal in het programma en zo komen we tot de titel:

Gebiedsproces Koningsdiep: Hoe komen alle actoren gezamenlijk tot een integraal plan?

De oorsprong van het Koningsdiep ligt ten oosten van Bakkeveen, nabij het punt waar de grenzen van de drie noordelijke provincies samenkomen. De loop van het dal volgt hier een NO-ZW-richting, vergelijkbaar met andere beken in de oostelijke delen van Fryslân, zoals de Tjonger en de Linde. Dit patroon van hoger gelegen ruggen met daartussen beekdalen is ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd: het Saalien en heeft een stempel gedrukt op het landschap in dit deel van Fryslân. Op de ruggen vestigden zich bewoners langs de wegen die hier werden aangelegd. Loodrecht op dit (hoofd)wegennet zien we een parallelle verkavelingsstructuur, die zo kenmerkend is voor dit gebied. De perceelsgrenzen werden vaak extra geaccentueerd door houtsingels.

Dicht bij de bewoningsplaatsen op de hogere delen werden akkers aangelegd. In de verderop gelegen natte beekdalen lagen wei- en hooilanden. Daartussen bevonden zich de heidevelden. Deze landschapstructuur

is nog steeds goed herkenbaar. Jeroen Wiersma zal in zijn lezing uitgebreid ingaan op dit landschappelijk erfgoed en hun ontstaansgeschiedenis

Beetsterzwaag ligt nabij de overgang van het hoger gelegen Pleistocene zandgebied land naar het Holocene veenlandschap. Kennelijk was dit een aantrekkelijke vestigingsplaats voor de hogere kringen. Zo waren in Beetsterzwaag landhuizen te vinden van verschillende Friese adellijke families, zoals Lycklama à Nijeholt, Van Lynden, Fockens en Van Harinxma.

Het oorspronkelijke natuurlijke en hydrologische systeem is in de vorige eeuw aangetast door de intensivering van de landbouw. Met de ruilverkaveling ‘Het Koningsdiep’ in de jaren 50 en 60 veranderde het oorspronkelijke verkavelingspatroon en grote delen van het meanderende Koningsdiep werden gekanaliseerd. Onverharde wegen maakten plaats voor geasfalteerde ruilverkavelingswegen. De verdere intensivering

van de landbouw, met een toenemend gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen, veroorzaakte een achteruitgang van de biodiversiteit.

In de laatste decennia van de vorige eeuw groeide de bezorgdheid over de verslechtering van de milieukwaliteit in dit gebied. Dit leidde ertoe dat de provincie Fryslân het initiatief nam om het beekdal te herstellen. In 2007 werd hiervoor het Raamplan Koningsdiep opgesteld, een uitwerking van de eerder ontwikkelde gebiedsvisie Koningsdiep binnen ROM Zuidoost Friesland.

Binnen dit raamplan werkt de provincie samen met de gebiedscommissie Koningsdiep, Wetterskip Fryslân, de gemeente Opsterland, landbouw- en natuurorganisaties, grondeigenaren en bewoners aan de plannen voor de Gebiedsinrichting Koningsdiep, die in het ochtendprogramma uitgebreid worden toegelicht. Dit is een omvangrijk project, maar de belangrijkste doelstellingen zijn:

- De realisatie van 500 hectare natuur binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN);
- Beekherstel rondom de midden- en bovenloop van het Koningsdiep, met daarbij aandacht voor de waterdoelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de realisatie van extra ruimte voor waterberging (WB 21).

Kortom, dit zijn ambitieuze plannen! Een belangrijke randvoorwaarde die de provincie stelt, is dat de plannen in goed overleg met alle belanghebbenden in het gebied worden besproken, zodat er een breed gedragen en integraal plan ontstaat. Om dit proces te begeleiden, is de gebiedscommissie Koningsdiep opgericht, die Gedeputeerde Staten adviseert.

Een interessante methodiek die hierbij wordt ingezet is: 'Mei it ferline foarút' (= 'Met het verleden vooruit'). Deze methodiek is erop gericht om de logica van het historische landschap te benutten voor de aanpak van actuele ruimtelijke vraagstukken. Deze werkwijze is ook goed bruikbaar in het onderwijs en zal in het ochtendprogramma worden gepresenteerd.

In de interactieve forumdiscussie wordt aan de belanghebbenden gevraagd hoe zij het hele proces van de planvorming hebben ervaren.

Voor wie is deze dag interessant?

Een belangrijke doelgroep voor dit congres zijn aardrijkskundeleraren. Het programma richt zich op brede landschappelijke thema's, zoals ontstaanswijze, waterbeheer, landgebruik, klimaat en biodiversiteit. Maar centraal staat het proces dat wordt gevoerd bij de totstandkoming van de plannen voor de gebiedsinrichting Koningsdiep. De integratie van het fysieke landschap met een breed perspectief op sociale aspecten maakt het bij uitstek een aardrijkskundig thema. Het instrument 'Mei it ferline foarút' (= 'Met het verleden vooruit') dat wordt gepresenteerd lijkt geschikt bij het gebruik in het aardrijkskundeonderwijs.

Behalve voor aardrijkskundeleraren is het programma ook interessant voor medewerkers van provincies, adviesbureaus, terreinbeheerders, die met de beschreven thema's te maken hebben. Maar ook particuliere natuurliefhebbers, (IVN)- natuurgidsen, leden van historische verenigingen, bewoners en andere belangstellenden zijn welkom.

Wie was Roelof Schuiling?

Roelof Schuiling is op 27 mei 1854 in Annen geboren en is één van de belangrijkste grondleggers van het schoolvak aardrijkskunde. Schuiling was van 1879-1924 werkzaam als leraar aardrijkskunde aan de Rijkskweekschool en later aan de HBS/Gymnasium in Deventer. Ruim 130 jaar geleden verscheen het eerste Handboek der Aardrijkskunde van Nederland. Van dit standaardwerk zouden nog vijf geheel herziene herdrukken volgen. Op 21 juni 1936 overleed Schuiling in zijn woonplaats Deventer. Een van de belangrijkste activiteiten van Schuiling was kennisoverdracht en een voortdurende verbreding van het geografische perspectief. Schuiling was bovendien een grote promotor van een praktijkgerichte vorm van het onderwijs. Ook was hij vermaard om als één van de eersten zich te richten op het ontwikkelen van 'aanschouwelijk onderwijs'. Daarvoor liet hij door bekende schilders 'schoolwandplaten' maken van ongeveer dertig verschillende landschappen in Nederland. Ook organiseerde hij vele 'zomercursussen', waarbij allerlei deskundigen samen met zijn leerlingen het veld in trokken om ter plaatse tekst en uitleg te krijgen over het gebied en landschap.

Organisatie

Het achtste Schuilingcongres wordt opnieuw georganiseerd door vertegenwoordigers van: Hogeschool Van Hall Larenstein, de Rijksuniversiteit Groningen, OSG Singelland en de Historische Vereniging Annen. Bij deze uitvoering wordt samengewerkt met de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en Landschapsbeheer Friesland.

Inschrijving en deelnamekosten

Uw inschrijving dient uiterlijk op dinsdag 6 mei binnen te zijn. Er kunnen maximaal 120 personen deelnemen.

Wilt u zich aanmelden, klik dan [HIER](#) voor het digitale aanmeldingsformulier. Na aanmelding ontvangt u automatisch een bevestiging. U wordt verzocht de deelnamekosten van € 65,- binnen veertien dagen na aanmelding over te maken op ons bankrekeningnummer:

NL63 RABO 0105 163 023, onder vermelding van **'Schuilingcongres'** en uw naam.

De deelnamekosten omvatten koffie, lunch, huurfiets en aan het eind van de dag een drankje en een hapje. Een beperkt aantal studenten en particulieren (zoals IVN-gidsen) kan deelnemen voor €15,-. Neem contact op met Roelof Eleveld voor dit gereduceerde tarief.

Inlichtingen

Meer informatie over het Schuilingcongres kunt u inwinnen bij Roelof Eleveld via 06 22107382 of email: Schuilingcongres@gmail.com

Locatie

Het 8e Schuilingcongres wordt gehouden in Beetsterzwaag:

De Buorskip, Dorpshuis en zalencentrum

Vlaslaan 26, 9244 CH, Beetsterzwaag

De locatie bevindt zich op loopafstand van het openbaar vervoer. Rondom is er ruim en gratis parkeergelegenheid.